

Prof. dr hab. Irena Szybiak

Janina Kamińska

Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego
ORCID 0000-0002-4674-8669

Prof. dr hab. Irena Szybiak (13 kwietnia 1940 – 14 marca 2025)

Prof. Irena Szybiak
(April 13, 1940 – March 14, 2025)

On March 14, 2025, Professor Irena Szybiak passed away. She was an outstanding scholar, educational historian, educator of many generations of educators and educational researchers, and organizer of academic life. She began her academic career at the Department for the History of Education of the Polish Academy of Sciences, but then was primarily linked with the Faculty of Pedagogy at the University of Warsaw. She completed her education there and established subsequent stages of her professional career – teaching, research, and organizational alike. Later on, she earned subsequent academic degrees, served as Dean and Vice-Dean of the Faculty, and also served as Head of the Department for the History of Education and Upbringing and the Department for the History of Education and Upbringing. Outside of Warsaw, from 1994 to 2008, she served as Vice-Rector of the Aleksander Gieysztor Academy of Humanities in Płotsk. Her research focused on the history of education. She primarily researched education during the Enlightenment, the time of the Commission of National Education (1773–1794). She published numerous valuable works on the organization of education in the Grand Duchy of Lithuania and teacher training; she also wrote biographies.

Keywords: Irena Szybiak, pedagogue, historian of education, scientific biography, Faculty of Pedagogy at the University of Warsaw, Department for the History of Education of the Polish Academy of Sciences, Aleksander Gieysztor Academy of Humanities in Płotsk

Słowa kluczowe: Irena Szybiak, pedagog, historyk wychowania, biografia naukowa, Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego, Pracownia Dziejów Oświaty PAN, Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieyszтора w Płotsku

14 marca 2025 r. zmarła Profesor Irena Szybiak, wybitna uczona, historyk oświaty, wychowawczyni wielu pokoleń pedagogów i badaczy oświaty, a także organizatorka życia naukowego.

Irena Szybiak urodziła się 13 kwietnia 1940 r. w Warszawie, a Jej dzieciństwo przypadło na okres wojny i okupacji hitlerowskiej. Był to trudny czas, a wyraźne piętno na rodzinie odcisnęło powstanie warszawskie, w którym zginął Jej brat. Wspominała, że było to ogromne przeżycie dla rodziny. Jako dziecko zapamiętała z tego czasu „pewne plamy”: rozpacz, ciemność i zapach lampy karbidowej.

Po wojnie uczęszczała do szkoły powszechnej, a po zmianie nazwy, do szkoły podstawowej jedenastoklasowej: XII Szkoły Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci. Pierwotnie szkoła nosiła imię Powstańców Warszawy, ale ówczesne władze komunistyczne odebrały jej to miano. Często wspominała swoje lata licealne: mówiła o indoktrynacji młodzieży, ale też o mądrości wielu nauczycieli, którzy podczas lekcji zamykali obowiązujący podręcznik i przekazywali treści oderwane od ówczesnej ideologii – uczyli prawdziwej, nieskażonej historii i literatury polskiej. Ci właśnie nauczyciele walczyli też o należyłą pamięć o bohaterach II wojny światowej. Wyrazili ją w dążeniu do przywrócenia szkole imienia Powstańców Warszawy, co nastąpiło po październiku 1956 r., czyli na fali tzw. odwilży. Irena Szybiak ukończyła liceum w 1957 r. i wówczas była to już Szkoła Ogólnokształcąca stopnia Podstawowego i Licealnego im. Powstańców Warszawy¹.

Dalsze kształcenie odbyła na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Był to wówczas wydział „młody”, gdyż został powołany w 1953 r. W chwili, gdy Irena Szybiak została jego studentką dziekanem był prof. Ryszard Wroczyński (1909–1987)². Poznawała pedagogikę, psychologię, dydaktykę, filozofię, teorię wychowania, higienę szkolną i logikę oraz historię wychowania. I właśnie ta dziedzina – historia wychowania – stała się wiodącym obszarem Jej zainteresowań. Dzieje oświaty studiowała pod kierunkiem prof. Łukasza Kurdybachy (1907–1972), który stał się na długie lata Jej mentorem, przewodnikiem i promotorem. Pod jego kierunkiem przygotowała pracę magisterską *Poglądy pedagogiczne Wielkiej Rewolucji Francuskiej* (1962). On także zatrudnił Ją w Pracowni Dziejów Oświaty PAN. Tam, pod jego kierunkiem, w latach

¹ *Historia XIX Liceum Ogólnokształcącego im. Powstańców Warszawy*, <https://lo19.pl/historia/7-historia-xix-liceum-ogolnoksztalcacego> [dostęp 16.06.2025]; *Absolwenci Rok 1957*, <https://lo19.pl/absolwenci> [dostęp 16.06.2025].

² A. Mońka-Stanikowa, *Studia pedagogiczne na Uniwersytecie Warszawskim w okresie 1926–1982*, Warszawa 1997, s. 79; J. Kamińska, *Dzieje Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego. Zarys*, [w:] *Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego. Jubileusz pięćdziesięciolecia*, red. eadem, Warszawa 2004, s. 45.

1962–1969 uczyła się rzetelnego warsztatu historycznooświatowego i gromadziła materiał badawczy do dalszych prac. Tam też poznała kadrę ówczesnych historyków wychowania, a wśród nich Kalinę Bartnicką i Józefa Miąso (1930–2025), z którymi na długie lat związała się przyjaźnią i aktywnością naukową.

Podczas pracy w PAN Irena Szybiak intensywnie włączyła się w nurt badań naukowych. Wówczas priorytetem dla prof. Kurdybachy i zespołu historyków wychowania Pracowni Dziejów Oświaty było przygotowanie podręcznika do historii wychowania. Młoda asystentka napisała do niego rozdział *Francuska myśl pedagogiczna w okresie rewolucji burżuazyjnej*³.

W 1969 r. wróciła na Uniwersytet Warszawski i rozpoczęła pracę naukowo-dydaktyczną w Instytucie Pedagogiki na Wydziale Psychologii i Pedagogiki⁴. Przeszła tu drogę swej kariery zawodowej – dydaktycznej i naukowej oraz organizacyjnej; tu uzyskiwała kolejne stopnie naukowe i pełniła funkcje kierownicze. Pod opieką prof. Kurdybachy przygotowała dysertację doktorską *Szkolnictwo Komisji Edukacji Narodowej w Wielkim Księstwie Litewskim* (1972). Obrona doktoratu odbyła się 17 grudnia 1971 r., a 11 stycznia 1972 r. Rada Wydziału Psychologii i Pedagogiki UW nadała Jej tytuł doktora nauk humanistycznych⁵. Jej rozprawa ukazała się drukiem w 1973, w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich⁶. Monografia ta, z uwagi na bogactwo treściowe podbudowane źródłami z epoki oraz syntetyczne ujęcie, jest ceniona i cytowana przez wielu badaczy zarówno polskich i litewskich, jak i z innych krajów. Stanowi nadal punkt wyjścia do dalszych rozważań.

Rok 1973, w którym ukazała się Jej książka, był też rokiem jubileuszu 200-lecia utworzenia Komisji Edukacji Narodowej. Wówczas prof. Szybiak wzięła udział w posiedzeniach Komitetu Obchodów 200-lecia Utworzenia Komisji Edukacji Narodowej. Wspólnie z Muzeum Narodowym w Warszawie przygotowała wystawę na temat tej ważnej instytucji oświatowej Rzeczypospolitej XVIII w.⁷

³ I. Szybiak, *Francuska myśl pedagogiczna w okresie rewolucji burżuazyjnej*, [w:] *Historia wychowania*, red. Ł. Kurdybacha, t. 1, Warszawa 1965, s. 725–735.

⁴ Wydział Pedagogiczny UW w 1968 r. przyjął nazwę: Wydział Psychologii i Pedagogiki, w obrębie którego funkcjonował Instytut Pedagogiki. Dyrektorem Instytutu do 1970 r. był prof. Kurdybacha. Zob. J. Kamińska, *Dzieje Wydziału Pedagogicznego*, s. 20, 45, 47.

⁵ Materiały archiwalne Pracowni Historii Oświaty i Wychowania Wydziału Pedagogicznego UW.

⁶ I. Szybiak, *Szkolnictwo Komisji Edukacji Narodowej w Wielkim Księstwie Litewskim*, Wrocław 1973, ss. 191.

⁷ Irena Szybiak pracowała nad wystawą wspólnie z Kaliną Bartnicką. Więcej o pracach Komitetu zob. *Komisja Edukacji Narodowej. Tradycje i współczesność. Materiały z inauguracyjnego posiedzenia Komitetu Obchodów 200-lecia Utworzenia Komisji Edukacji Narodowej*, Warszawa 1973; E. Kula, M. Pękowska, *Wystawy, sympozja i konferencje naukowe poświęcone jubileuszowi 200-lecia Komisji Edukacji Narodowej*, [w:] *Komisja Edukacji Narodowej. Kontekst historyczno-pedagogiczny*, red. K. Dormus, B. Popiołek, A. Chłosta-Sikorska, R. Ślęczka, Kraków 2014, s. 448–456.

Problematyka historii i dokonań KEN stała się wiodącym obszarem Jej badań. W niedługim czasie, bo siedem lat po doktoracie, przygotowała na ten temat rozprawę habilitacyjną *Nauczyciele szkół średnich Komisji Edukacji Narodowej*⁸. Stopień naukowy doktora habilitowanego otrzymała 26 czerwca 1979 r.⁹ W monografii ukazała refleksje o zawodzie nauczycielskim, jakie wylaniały się z projektów edukacyjnych nadsyłanych do Komisji, a także organizację kształcenia nauczycieli świeckich oraz miejsce i zadania edukacyjne stojące przed nauczycielami zakonnymi. Wartością pracy jest przedstawienie zbiorowości nauczycieli KEN na obszarze Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego. Autorka zwróciła uwagę na proces włączania się ekszezwitów do struktury świeckiej oświaty państwowej, czyli stworzonego przez Komisję stanu akademickiego. Pokazała też kształcenie nauczycieli przy ówczesnych uniwersytetach: Szkole Głównej Koronnej w Krakowie i Szkole Głównej Wielkiego Księstwa Litewskiego w Wilnie. Ukazała także stronę prawną, materialną i socjalną pracy nauczycielskiej.

Teksty na temat KEN publikowała zarówno w postaci książek, jak i artykułów w czasopiśmie. Odnosiły się one w dużej mierze do nauczycieli Komisji, ale także do pracy szkół wszystkich poziomów: parafialnych, średnich i Szkoły Głównej Wielkiego Księstwa Litewskiego. Pisała o ludziach związanych z KEN – głównie nauczycielach, profesorach i członkach KEN. Ponadto analizowała teksty myślicieli oświeceniowych.

Ma ogromny wkład w przygotowanie publikacji źródłowych dotyczących Komisji. We współpracy z Kaliną Bartnicką wydała *Raporty generalnych wizytatorów szkół Komisji Edukacji Narodowej w Wielkim Księstwie Litewskim (1782–1792)* oraz *Instrukcje dla wizytatorów generalnych szkół Komisji Edukacji Narodowej 1774–1794*¹⁰. Ukazały się one w serii Archiwum Dziejów Oświaty, wydawanej przez Pracownię Dziejów Oświaty (t. 6, 7). Zawierają istotne źródła z cennego zespołu (fondu) rękopisów znajdujących się Dziale Rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego – Depozytu Czartoryskich¹¹. Tomy te są dużą pomocą w badaniach podejmowanych przez następnych badaczy dziejów KEN, a także w pracy dydaktycznej.

⁸ I. Szybiak, *Nauczyciele szkół średnich Komisji Edukacji Narodowej*, Wrocław 1973, ss. 191.

⁹ Materiały archiwalne Pracowni Historii Oświaty i Wychowania Wydziału Pedagogicznego UW.

¹⁰ *Raporty generalnych wizytatorów szkół Komisji Edukacji narodowej w Wielkim Księstwie Litewskim (1782–1792)*, oprac. K. Bartnicka, I. Szybiak, Archiwum Dziejów Oświaty, t. 6, red. Ł. Kurdybacha, Wrocław 1974, ss. 599; *Instrukcje dla wizytatorów generalnych szkół Komisji Edukacji Narodowej 1774–1794*, Archiwum Dziejów Oświaty, t. 7, red. K. Bartnicka, Wrocław 1976, ss. 244.

¹¹ Zespół jest oznaczony sygnaturą F2 DC. Więcej o zawartości zespołu zob. J. Lipski, *Archiwum Kuratorji wileńskiej X. Ad. Czartoryskiego*, Kraków 1926. Dziś wiele teczek zespołu DC jest dostępnych online na stronie <https://kolekcijos.biblioteka.vu.lt/f2-j-cartoriskio-kuratoriumas> [dostęp 5.08.2025].

Problematyka Komisji pozostawała w kręgu zainteresowań Pani Profesor do końca Jej aktywności naukowej. W latach 2012–2017 wzięła udział w realizacji zespołowego grantu Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki *Komisji Edukacji Narodowej model szkoły i obywatela. Koncepcje, doświadczenia i inspiracje*, którym kierowała prof. Kalina Bartnicka z Instytutu Historii Nauki im. L.&A. Birkenmajerów PAN. W tym projekcie Irena Szybiak współorganizowała wystawę o KEN, opracowała liczne biogramy nauczycieli do słownika KEN¹². Ponadto, wspólnie z Katarzyną Buczek przygotowała tom o historii szkolnictwa w Wydziale Żmudzkim¹³.

Poza problematyką KEN Irena Szybiak wypowiadała się wielokrotnie na temat historii wychowania – dyscypliny, której poświęciła swoją aktywność zawodową: naukową, dydaktyczną i organizacyjną. Pisała artykuły o miejscu historii wychowania w kształceniu pedagogów, o programie nauczania tego przedmiotu uniwersyteckiego, analizowała dane o liczbie godzin przeznaczonej na ten przedmiot w różnych ośrodkach akademickich. Podstawą teoretyczną Jej rozważań były poglądy polskich pedagogów, m.in. Bronisława Trentowskiego (1808–1869), Ewarysta Estkowskiego (1820–1856), a także francuskiego filozofa i pedagoga Émile’a Durkheima (1858–1917) oraz współczesnego historyka oświaty Marca Depaepe. Brała udział w wielu dyskusjach historyków wychowania, które odbywały się podczas konferencji i seminariów naukowych. Zawsze stała na stanowisku potrzeby kształcenia pedagogów w zakresie historii wychowania. Uważała, że wiedza historyczno-pedagogiczna budzi świadomość zawodową przyszłych nauczycieli, uwrażliwia na poznawanie różnych modeli dydaktycznych i wychowawczych, uczy tworzenia własnego warsztatu pedagogicznego, skoncentrowanego na celach i zadaniach kształcenia. Ubolewała, że w standardach kształcenia widoczny jest wyraźny brak odniesień wprost do historii wychowania, a problematyka jest ujmowana w postaci wybiórczych tematów, niedających obrazu ewolucji historycznej edukacji jako całości, np. „Źródła, rodowód i prekursorzy pedagogiki społecznej”, „Historyczne i współczesne prądy oraz kierunki w pedagogice”, „Klasyczne i współczesne orientacje dydaktyczne”¹⁴.

Na potrzeby kształcenia pedagogicznego w zakresie historii wychowania opublikowała w podręczniku *Sztuka nauczania. Szkoła*, wydanym pod redakcją

¹² *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794. Słownik biograficzny*, red. A. Meissner, A. Wałęga, Warszawa 2018.

¹³ I. Szybiak, K. Buczek, *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794. Szkoły w Wydziale Żmudzkim*, Warszawa 2018, ss. 162.

¹⁴ I. Szybiak, *Kilka uwag o miejscu historii wychowania w programach kształcenia pedagogów: tradycje i współczesność*, [w:] eadem, *Szkoła – Nauczyciel – Wychowanie. Wybór studiów z okazji jubileuszu 75. urodzin i wieloletniej pracy naukowej*, red. J. Kamińska, A. Fijałkowski, Warszawa 2016, s. 41.

Krzysztofa Konarzewskiego, obszerny rozdział o dziejach oświaty pt. *Z dziejów szkoły*. To cenne ujęcie ukazuje kunszt Ireny Szybiak w zwięzłym wydobywaniu najważniejszych faktów z przeszłości oświaty i jasne ich przedstawienie. O poczytności podręcznika świadczą jego kolejne wznowienia¹⁵. W 2001 r. przygotowała wspólnie z Kaliną Bartnicką syntezę *Zarys historii wychowania*¹⁶. Podręcznik ten, dzięki zwięzłej formie, zyskał duże zainteresowanie czytelników i także doczekał się wznowień.

Wyrazem dbałości o historię wychowania i jej rozwój był udział Ireny Szybiak w powołaniu ogólnopolskiego Towarzystwa Historii Edukacji, którego pomysłodawcą był prof. Józef Miąso w 2000 r. Prof. Szybiak, wraz z zespołem historyków oświaty, opracowywała statut prawny i organizacyjny THE. Przez dwie pierwsze kadencje pełniła też funkcję prezesa Towarzystwa. W 2013 r. została członkiem honorowym, ale nadal aktywnie uczestniczyła w jego pracach i do 2016 r. wchodziła w skład Zarządu Głównego.

Opracowała także obszerne dzieje Katedry Historii Oświaty i Wychowania na Wydziale Pedagogicznym UW¹⁷. Z Katedrą, a potem Zakładem była związana przez cały okres pracy na UW. Prowadziła ćwiczenia, wykłady i seminaria z historii wychowania. Stała się wychowawczynią wielu pokoleń pedagogów. Wypromowała liczne grono magistrów i trzech doktorów: ks. Mariana Jana Skoczenia, Janinę Kamińską i Adama Fijałkowskiego. Wszystkie te dysertacje doktorskie ukazały się drukiem¹⁸, a Janina Kamińska i Adam Fijałkowski są obecnie profesorami. Ponadto była recenzentką w przewodach doktorskich i habilitacyjnych. W trosce o wysoki poziom prac naukowych zwracała uwagę na warsztat badawczy i szerokie ujęcie badanych zjawisk. Była zawsze wyważona i życzliwa; choć czasami „ostra”, ale i sprawiedliwa.

W grudniu 2015 r. Pani Profesor przeszła na emeryturę, a uroczyste pożegnanie odbyło się 14 stycznia 2016 r. na Wydziale Pedagogicznym UW. Było ono połączone z jubileuszem 75. urodzin Profesor Ireny Szybiak. Jej uczniowie – Janina Kamińska i Adam Fijałkowski, przygotowali wówczas księgę pt. *Szkoła – Nauczyciel – Wychowanie*¹⁹, w której zamieścili teksty Jubilatki z różnych

¹⁵ I. Szybiak, *Z dziejów szkoły*, [w:] *Sztuka nauczania*, t. 2 *Szkoła*, red. K. Konarzewski, Warszawa 1991, s. 9–51. Następne wydania ukazały się w latach 1998, 2002 i 2004.

¹⁶ K. Bartnicka, I. Szybiak, *Zarys historii wychowania*, Warszawa 2001, ss. 221.

¹⁷ I. Szybiak, *Katedra Historii Oświaty i Wychowania (1953–2003)*, [w:] *Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego. Jubileusz pięćdziesięciolecia*, s. 183–226.

¹⁸ M. Skoczeń, *Szkolnictwo płockie w latach 1793–1831*, Warszawa-Płock 1994, ss. 236; A. Fijałkowski, *Puer eruditus – idee edukacyjne Wincentego z Beauvais (ok. 1194–1264)*, Warszawa 2001, ss. 225; J. Kamińska, *Universitas Vilnensis. Akademia Wileńska i Szkoła Główna Wielkiego Księstwa Litewskiego 1773–1792*, Pułtusk-Warszawa 2004, ss. 231.

¹⁹ I. Szybiak, *Szkoła – Nauczyciel – Wychowanie. Wybór studiów z okazji jubileuszu 75. urodzin i wieloletniej pracy naukowej*, red. J. Kamińska, A. Fijałkowski, Warszawa 2016, ss. 592, il.

okresów Jej aktywności naukowej. W tej triadzie: **szkoła, nauczyciel i wychowanie** autorzy wyboru zawarli najważniejsze obszary tematyki badawczej Pani Profesor. Najwięcej tekstów odnosi się do problematyki KEN, ale znalazły się tu także artykuły traktujące o oświacie w Księstwie Warszawskim czy w dwudziestoleciu międzywojennym. Ponadto w księdze zostały umieszczone teksty Profesor Szybiak na temat historii wychowania i dziejów studiów pedagogicznych na UW.

Irena Szybiak badała także dzieje szkoły krzemienieckiej²⁰. Na jej temat opublikowała co prawda tylko dwa teksty, ale tu także możemy zauważyć wnikliwość badawczą Autorki, która poszukiwała uwarunkowań społecznych Krzemieńca jako miasta i ważnego ośrodka regionu wołyńskiego, patrzyła na grono nauczycieli pod kątem nie tylko ich przygotowania zawodowego, ale także wpływów rodzinnych, społecznych i środowiskowych.

Oceniając wkład Ireny Szybiak w rozwój nauki, należy podkreślić Jej rzetelność, wnikliwość i dociekliwość w analizie źródeł – rękopisów i starych druków. Ważne było dla Niej odkrywanie nowych faktów i zjawisk oraz dbałość o ukazywanie szerokiego kontekstu analizowanych zdarzeń oświatowych. Była konsekwentna w takim właśnie ukazywaniu historii wychowania, niezwykle pracowita i rzetelna w ustalaniu faktów.

Poza działalnością naukową i dydaktyczną należy wspomnieć o Jej wkładzie na rzecz kierowania Wydziałem Pedagogicznym UW, przez wiele lat była bowiem prodziekanem i dziekanem²¹. Wydział zawdzięcza Jej przeniesienie z odległej od centrum Warszawy ul. Szturmowej 1 do siedziby w sercu miasta przy ul. Mokotowskiej 16/20. Ona też zapoczątkowała współpracę międzynarodową studentów i pracowników w ramach programu TEMPUS. Na Wydziale Pedagogicznym UW kierowała także Katedrą Historii Oświaty i Wychowania, a po zmianach organizacyjnych – Zakładem Historii Oświaty i Wychowania²².

Irena Szybiak miała również udział w kierowaniu wyższą uczelnią niepubliczną, w latach 1994–2008 była bowiem prorektorem do spraw studenckich w Wyższej Szkole Humanistycznej w Puławach (od 2006 r. Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora)²³.

²⁰ I. Szybiak, *Krzemieńska edukacja Juliusza Słowackiego*, [w:] *Postać Juliusza Słowackiego u polikulturowej Prostowi. Zbiornik materialov Miždunarodnoi Konferencii 14–16 žovtnia 2009*, Kremeneć 2011, s. 130–139; eadem, *Państwowe Seminarium Nauczycielskie w Krzemieńcu*, „*Artes Liberales. Zeszyty Naukowe Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora*” 2009, z. 1, s. 37–42.

²¹ A. Mońka-Stanikowa, *Studia pedagogiczne*, s. 80–81; J. Kamińska, *Dzieje Wydziału Pedagogicznego*, s. 46.

²² J. Kamińska, *Dzieje Wydziału Pedagogicznego*, s. 43; I. Szybiak, *Katedra Historii Oświaty i Wychowania*, s. 220.

²³ D. Dadas, D. Faszczka, E. Stankiewicz, *Kalendarium XXV-lecia Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora w Puławach (1994–2019)*, „*Społeczeństwo i Polityka*” 2019, nr 3, s. 19.

Ukoronowaniem wkładu Pani Profesor do nauki polskiej było nadanie Jej tytułu profesora nauk społecznych. Nominację odebrała z rąk prezydenta RP 27 września 2016 r.²⁴

Jej praca naukowa i organizacyjna została także doceniona przez władze Uniwersytetu Warszawskiego. W 2016 r. JM. Rektor UW prof. Marcin Pałys wręczył Pani Profesor medal z okazji 200-lecia uczelni.

W swej pracy zawsze była sumienna, dyplomatyczna i mądra w osądach oraz życzliwa i sprawiedliwa. Na zawsze pozostanie w mojej pamięci. Dziękuję Pani Profesor za wiele rozmów, wspólnych projektów i wyjazdów badawczych, dzięki którym poznawałyśmy się i pod Jej kierunkiem uczyłam się warsztatu historyka wychowania.

Pani Profesor nie pozostawała obojętna wobec drugiego człowieka. Interesowała się rodzinami, pytała o zdrowie i sukcesy, ale też wspierała w codziennych troskach, gdy takie się pojawiały. Zawsze starała się pomóc, nie przechodziła obojętnie!

Irena Szybiak spoczywa na Cmentarzu Prawosławnym w Warszawie, w części rzymskokatolickiej, ul. Wolska 138/140, kwatera: sektor 81B, rząd 8, grób 9.

Requiescat in Pace

Bibliografia

Źródła archiwalne

Materiały archiwalne Katedry Historii Oświaty i Wychowania, Pracownia Historii Oświaty i Wychowania Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego.

Źródła drukowane

Bartnicka K., Szybiak I., *Zarys historii wychowania*, Warszawa 2001.

Instrukcje dla wizytatorów generalnych szkół Komisji Edukacji Narodowej 1774–1794, Archiwum Dziejów Oświaty, t. 7, red. K. Bartnicka, Wrocław 1976.

Lipski J., *Archiwum Kuratorji wileńskiej X. Ad. Czartoryskiego*, Kraków 1926.

Raporty generalnych wizytatorów szkół Komisji Edukacji Narodowej w Wielkim Księstwie Litewskim (1782–1792), oprac. K. Bartnicka, I. Szybiak, Archiwum Dziejów Oświaty, t. 6, red. Ł. Kurdybacha, Wrocław 1974.

²⁴ Zob. *Postanowienie nr 115.5.2016 Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej* [Andrzeja Dudy] z dnia 13 czerwca 2016 r. w sprawie nadania tytułu profesora, „Monitor Polski” 29.07.2016, poz. 729 <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000729/O/M20160729.pdf> [dostęp 6.08.2025]; *Nominacje profesorskie*, „Forum Akademickie”: <https://prenumeruj.forumakademickie.pl/informator-fa/nominacje-profesorskie/> [dostęp 6.08.2025].

- Szybiak I., *Francuska myśl pedagogiczna w okresie rewolucji burżuazyjnej*, [w:] *Historia wychowania*, t. 1, red. Ł. Kurdybacha, Warszawa 1965, s. 725–735.
- Szybiak I., *Katedra Historii Oświaty i Wychowania (1953–2003)*, [w:] *Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego. Jubileusz pięćdziesięciolecia*, Warszawa 2004, s. 183–226.
- Szybiak I., *Kilka uwag o miejscu historii wychowania w programach kształcenia pedagogów: tradycje i współczesność*, [w:] eadem, *Szkoła – Nauczyciel – Wychowanie. Wybór studiów z okazji jubileuszu 75. urodzin i wieloletniej pracy naukowej*, red. J. Kamińska, A. Fijałkowski, Warszawa 2016, s. 33–42.
- Szybiak I., *Krzemieńska edukacja Juliusza Słowackiego*, [w:] *Postać Juliusza Słowackiego u polikulturowi Prostoni. Zbirnyk materialov Miždunarodnoi Konferencii 14–16 žovtnia 2009*, Kremenec 2011, s. 130–139.
- Szybiak I., *Nauczyciele szkół średnich Komisji Edukacji Narodowej*, Wrocław 1973.
- Szybiak I., *Państwowe Seminarium Nauczycielskie w Krzemieńcu*, „Artes Liberales. Zeszyty Naukowe Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora” 2009, z. 1, s. 37–42.
- Szybiak I., *Szkolnictwo Komisji Edukacji Narodowej w Wielkim Księstwie Litewskim*, Wrocław 1973.
- Szybiak I., *Szkoła – Nauczyciel – Wychowanie. Wybór studiów z okazji jubileuszu 75. urodzin i wieloletniej pracy naukowej*, red. J. Kamińska, A. Fijałkowski, Warszawa 2016.
- Szybiak I., *Z dziejów szkoły*, [w:] *Sztuka nauczania*, t. 2 *Szkoła*, red. K. Konarzewski, Warszawa 1991, s. 9–51.
- Szybiak I., Buczek K., *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794. Szkoły w Wydziale Żmudzkim*, Warszawa 2018.

Literatura przedmiotu

- Dadas D., Faszczka D., Stankiewicz E., *Kalendarium XXV-lecia Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusku (1994–2019)*, „Społeczeństwo i Polityka” 2019, nr 3, s. 19–61.
- Fijałkowski A., *Puer eruditus – idee edukacyjne Wincentego z Beauvais (ok. 1194–1264)*, Warszawa 2001.
- Kamińska J., *Dzieje Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego. Zarys*, [w:] *Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego. Jubileusz pięćdziesięciolecia*, red. eadem, Warszawa 2004, s. 183–226.
- Kamińska J., *Universitas Vilnensis. Akademia Wileńska i Szkoła Główna Wielkiego Księstwa Litewskiego 1773–1792*, Pułtusk-Warszawa 2004.

- Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794. Słownik biograficzny*, red. A. Meissner, A. Wałęga, Warszawa 2018.
- Komisja Edukacji Narodowej. Tradycje i współczesność. Materiały z inauguracyjnego posiedzenia Komitetu Obchodów 200-lecia Utworzenia Komisji Edukacji Narodowej*, Warszawa 1973.
- Kula E., Pękowska M., *Wystawy, sympozja i konferencje naukowe poświęcone jubileuszowi 200-lecia Komisji Edukacji Narodowej*, [w:] *Komisja Edukacji Narodowej. Kontekst historyczno-pedagogiczny*, red. K. Dormus, B. Popiołek, A. Chłosta-Sikorska, R. Ślęczka, Kraków 2014, s. 448–456.
- Mońska-Stanikowa A., *Studia pedagogiczne na Uniwersytecie Warszawskim w okresie 1926–1982*, Warszawa 1997.
- Skoczeń M., *Szkolnictwo płockie w latach 1793–1831*, Warszawa-Płock 1994.

Strony internetowe

- Absolwenci Rok 1957*, <https://lo19.pl/absolwenci> [dostęp 16.06.2025].
- Historia XIX Liceum Ogólnokształcącego im. Powstańców Warszawy*, <https://lo19.pl/historia/7-historia-xix-liceum-ogolnoksztalcacego> [dostęp 16.06.2025].
- Postanowienie nr 115.5.2016 Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej [Andrzeja Dudy] z dnia 13 czerwca 2016 r. w sprawie nadania tytułu profesora*, „Monitor Polski” 29.07.2016, poz. 729, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000729/O/M20160729.pdf> [dostęp 6.08.2025].
- Nominacje profesorskie*, „Forum Akademickie” <https://prenumeruj.forumakademickie.pl/informator-fa/nominacje-profesorskie/> [dostęp 6.08.2025].
- Zespół DC, F2 <https://kolekcijos.biblioteka.vu.lt/f2-j-cartoriskio-kuratoriumas> [dostęp 5.08.2025].

Prof. dr hab. Janina Kamińska, profesor na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego w Pracowni Historii Oświaty i Wychowania. Zajmuje się historią oświaty i szkolnictwa, a w szczególności dziejami Uniwersytetu Wileńskiego i szkolnictwa na Litwie w okresie oświecenia. Jest autorką wielu artykułów i monografii, m.in. *Universitas Vilnensis. Akademia Wileńska i Szkoła Główna Wielkiego Księstwa Litewskiego 1773–1792*, Pułtusk-Warszawa 2004; *Universitas Vilnensis 1793–1803. Od szkoły Głównej Wielkiego Księstwa Litewskiego do Imperatorskiego Uniwersytetu Wileńskiego*, Warszawa 2012; *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794. Akademia Wileńska i Szkoła Główna Wielkiego Księstwa Litewskiego*, Warszawa 2018; *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794. Szkoły w Wydziale Litewskim*,

Warszawa 2018. Należy do Towarzystwa Historii Edukacji, w którym pełni funkcję wiceprezesa. Wchodzi w skład rad naukowych: Muzeum Harcerstwa, a także redakcji czasopism: „Harcerstwo”, „Przegląd Historyczno-Oświatowy” i „Espacio, Tiempo y Educación” oraz rady redakcyjnej *Harcerskiego słownika biograficznego*.

Data zgłoszenia: 31 lipca 2025 r.

Data przyjęcia do druku: 12 września 2025 r.